

Stanovisko Nejvyššího soudu ČSR ze dne 28.11.1981, sp. zn. Cpj 141/80, ECLI:CZ:NS:1981:CPJ.141.1980.1

Číslo: 21/1983

Právní věta: Usnesení, jímž soud podle ustanovení § 99 odst. 2 o. s. ř. schválil smír uzavřený mezi účastníky v řízení podle části třetí, popřípadě podle části čtvrté občanského soudního řádu. /1/ k vypořádání nároků ve věci uplatněných, je rozhodnutím, které má účinky pravomocného rozsudku, jímž bylo ve smyslu ustanovení § 4 odst. 1 písm. d) zákona č. 116/1966 Sb. zcela, popřípadě zčásti vyhověno navrhovateli návrhu. Soud proto podle ustanovení § 5 odst. 1 písm. c) zákona č. 116/1966 Sb. uloží odpůrci navrhovatele osvobozeného od soudních poplatků (§ 11 odst. 2 zákona č. 116/1966 Sb. a § 138 o. s. ř.), aby zaplatil odpovídající část soudního poplatku, pokud není také osvobozen od soudních poplatků. Tato povinnost nemůže být předmětem smíru.

Soud: Nejvyšší soud České soc. rep.

Datum rozhodnutí: 28.11.1981

Spisová značka: Cpj 141/80

Číslo rozhodnutí: 21

Číslo sešitu: 2-3

Typ rozhodnutí: Stanovisko

Hesla: Poplatky soudní, Smír soudní

Předpisy: 99/1963 Sb. § 99 116/1966 Sb. § 4
§ 5

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Ustanovení § 4 zákona č. 116/1966 Sb. o soudních poplatcích upravuje okruh poplatníků pro různé případy. V prvním odstavci pod písmenem d) stanoví pro případ, kdy navrhovatel je osvobozen od soudních poplatků a soud jeho návrhu vyhověl, že odpovídající část soudního poplatku je povinen zaplatit odpůrce, pokud není také od poplatku osvobozen. Tuto povinnost však odpůrce nemá v řízení o rozvod nebo neplatnost manželství nebo o určení, zda tu manželství je či není, jestliže soud tak rozhodne nebo uloží-li náhradu nákladů řízení navrhovateli. 2)

V praxi soudů vznikají pochybnosti, zda ve věcech, v nichž po zahájení řízení podle části třetí občanského soudního řádu dojde k uzavření a schválení smíru podle ustanovení § 99 odst. 1, 2 o. s. ř., lze odpůrci navrhovatele osvobozeného od soudních poplatků uložit zaplacení soudního poplatku ve smyslu shora citovaného ustanovení zákona.

Některé soudy zastávají názor, že ustanovení § 4 odst. 1 písm. d) zákona č. 116/1966 Sb. na takové případy plně dopadá. Argumentují především ustanovením § 99 odst. 3 o. s. ř., podle něhož má

soudem schválený smír účinky pravomocného rozsudku. Dovozejí, že schválí-li soud smír, který účastníci uzavřeli, vyhověl tím návrhu navrhovatele, jak to má na zřeteli ustanovení § 4 odst. 1 písm. d) zákona č. 116/1966 Sb. Jiné soudy opačně dovozují, že usnesení o schválení smíru uzavřeného účastníky rozhodnutím ve věci samé, a účastníky lze proto vzhledem k zásadě uvedené v § 148 odst. 1 o. s. ř. vést pouze k tomu, aby závazek k zaplacení soudního poplatku pojali do smíru, neboť aplikace ustanovení § 4 odst. 1 písm. d) zákona č. 116/1966 Sb. nepřichází v úvahu.

Při posuzování sporné otázky je třeba rozlišovat mezi smírem samotným a usnesením soudu, jímž smír schvaluje. Smír je uzavřen, jakmile se účastníci řízení (zahájeného podle části třetí občanského soudního řádu) shodnou na jeho obsahu (§ 44 o. z., § 244 odst. 1 zák. práce). Podle ustanovení § 99 odst. 2 o. s. ř. je soud povolán k tomu, aby rozhodl, zda smír schvaluje; neschválí jej, je-li v rozporu s právními předpisy nebo zájmem společnosti. Je proto povinností soudu, aby před rozhodnutím o schválení smíru zjistil skutečnosti rozhodné pro posouzení (§ 6 a § 120 odst. 1 o. s. ř.), zda ve smyslu ustanovení § 99 odst. 2 o. s. ř. není uzavřený smír v rozporu s právními předpisy nebo zájmem společnosti.

Jestliže soud smír neschválí, pokračuje po právní moci usnesení v řízení o předmětu, vymezeném pro soud závazně (§ 153 odst. 2 o. s. ř.) návrhem na zahájení řízení (případně jeho soudem připuštěnými změnami), přičemž předchozí projevy vůle účastníků, jimiž se shodli na smíru určitého obsahu a jimiž byli vázáni, ztrácejí pro další pokračování v řízení o návrhu svou závaznost.

Naproti tomu, jestliže soud smír schválil, má tento smír podle ustanovení § 99 odst. 3 o. s. ř. účinky pravomocného rozsudku. Je pak závazný nejen pro účastníky, ale i pro všechny orgány (§ 159 odst. 2, věta před středníkem, o. s. ř.) a zakládá překážku věci rozsouzené (§ 159 odst. 3 o. s. ř.). To znamená, že jakmile byl smír soudem pravomocně schválen, nemůže být táž věc v občanském soudním řízení projednávána znovu, ledaže by předcházelo zrušení usnesení, jímž byl smír schválen (za podmínek uvedených v ustanovení § 99 odst. 3, věta druhá a třetí, o. s. ř. nebo rozsudkem nejvyššího soudu 3) ke stížnosti pro porušení zákona podle § 242 odst. 1 o. s. ř.), případně by byla povolena obnova řízení (§ 231 a § 235 odst. 1 o. s. ř.). Soudem schválený smír může být též podkladem soudního výkonu rozhodnutí podle části páté občanského soudního řádu, stejně jako rozsudek, jímž soud sám o věci rozhodl.

Uvedené úvahy vedou k závěru, že nejen rozsudek ve věci samé vydaný podle ustanovení § 152 odst. 1 a násl. o. s. ř., ale i usnesení, jímž soud schválil smír uzavřený účastníky (§ 99 odst. 1, 2 o. s. ř.), je rozhodnutím, kterým soud ve smyslu ustanovení § 4 odst. 1 písm. d) zákona č. 116/1966 Sb. vyhověl zcela nebo částečně navrhovateli návrhu, a že proto soud uloží podle ustanovení § 5 odst. 1 písm. c) tohoto zákona (protože jde o případ, kdy poplatková povinnost nevzniká bez soudního výroku) odpůrci povinnost zaplatit odpovídající část soudního poplatku.

Soud totiž musí i pro rozhodování o schválení či neschválení smíru vycházet ve smyslu ustanovení § 154 odst. 1 o. s. ř. ze skutkového stavu v době vyhlášení rozhodnutí a nemůže smír schválit, jestliže dosavadní výsledky řízení neumožňují posoudit, zda by schválení smíru bylo či nebylo v rozporu s právními předpisy nebo se zájmem společnosti. 4)

Opačný právní názor, že nelze ustanovení § 4 odst. 1 písm. d) zákona č. 116/1966 Sb. použít a že proto odpůrce nestíhá povinnost zaplatit soudní poplatek, by umožňoval neodůvodněné zvýhodnění a praktický únik z poplatkové povinnosti těm odpůrcům, kteří uzavřeli smír až v době, kdy museli očekávat stejný výsledek vydáním rozsudku [při němž by bylo užito ustanovení § 4 odst. 1 písm. d) zákona č. 116/1966 Sb.], nehledě k tomu, že by byl popřen záměr zákona z poplatkového hlediska zvýhodnit smír uzavřený ve smírčím řízení podle části druhé občanského soudního řádu (§ 67 a násl. o. s. ř.) proti řízení vedenému podle části třetí a čtvrté občanského soudního řádu.

Pro opačný právní názor nelze argumentovat ani zásadou vyplývající z ustanovení § 148 odst. 1 o. s. ř., jež zakotvuje právo státu na náhradu nákladů řízení, které platil, pokud u účastníků nejsou předpoklady pro osvobození od soudních poplatků, a to podle výsledků řízení. Takový výklad by byl v rozporu se zněním ustanovení § 148 odst. 1 o. s. ř. předpokládajícího právo státu na náhradu nákladů jím placených. Stát ovšem soudní poplatek nikdy za účastníky neplatí. Do smíru nelze proto pojmout ujednání účastníků, jež by obsahovalo závazek odpůrce navrhovatele osvobozeného od poplatkové povinnosti zaplatit soudní poplatek. Smírem jsou řešeny právní vztahy mezi účastníky řízení navzájem, a proto povinnost odpůrce navrhovatele osvobozeného od poplatkové povinnosti zaplatit soudní poplatek státu, nikoliv nahradit ho účastníkovi řízení, nemůže být předmětem smíru a musí být za podmínek uvedených v ustanovení § 4 odst. 1 písm. d) zákona č. 116/1966 Sb. uložena soudem.

Jestliže soud rozhoduje v souvislosti se schválením smíru o povinnosti zaplatit soudní poplatek za podmínek uvedených v ustanovení § 4 odst. 1 písm. d) zákona č. 116/1966 Sb., je třeba užít sazeb soudních poplatků stanovených pro řízení podle části třetí a čtvrté občanského soudního řádu.

- 1) zákona č. 99/1963 Sb. ve znění vyhlášeném pod č. 162/1973 Sb. a ve znění zákona č. 133/1982 Sb.
- 2) Srov. rozhodnutí uveřejněné pod č. 87/1970 Sbírky soudních rozhodnutí.
- 3) ČSR, SSR.
- 4) Srov. např. rozhodnutí uveřejněné pod č. 159/1953 Sbírky rozhodnutí čs. soudů a rozhodnutí uveřejněné pod č. 37/1968 Sbírky rozhodnutí a sdělení soudů ČSSR.